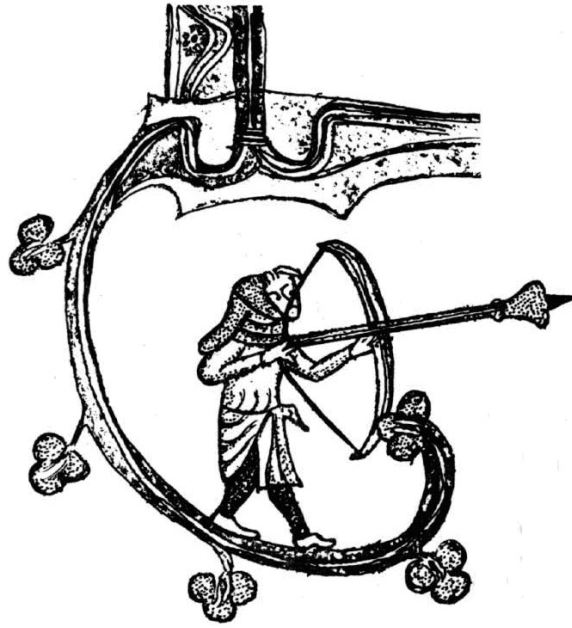

ΒΥΣΣΑΕ

ΓΛΩΣΣΑΙ

IV / 2008

Glossa-info IV – 2008

Glossa ry. on 1996 perustettu keskiajan opinto- ja tutkimusyhdistys. Yhdistyksen tarkoituksena on edistää keskiajantutkimuksen piirissä toimivien tutkijoiden ja opiskelijoiden yhteisiä etuja, lisätä itäisen ja läntisen Euroopan keskiaikaisen kulttuurintutkimuksen yhteistyötä, välittää keskiaikatietoisuutta yli tieteiden rajojen sekä kehittää alan tutkimusta ja opetusta Suomessa. Glossa järjestää esitelmä- ja seminaaritilaisuuksia, retkiä sekä antaa lausuntoja toimialaansa liittyvissä kysymyksissä. Toimimme aktiivisessa yhteistyössä mm. Historiallisen yhdistyksen ja Bysantin tutkimuksen seuran kanssa. Tällä hetkellä jäseninä on yli 100 tutkijaa ja opiskelijaa keskiajantutkimuksen eri aloilta.

Uusia jäseniä pyydetään ottamaan yhteyttä yhdistyksen sihteeriin Anna Ripattiin
anna.ripatti@helsinki.fi

Yhdistyksen jäsenmaksu:

Jäsenmaksu 10 e
Perustutkinto-opiskelijat 6 e
Perhemaksu 13 e
Tilinumero: Nordea 200118 – 182589

Lisäksi tiedotamme toiminnastamme sähköpostilistallamme **glossa-list@helsinki.fi**, jolle voit liittyä lähettämällä viestin “subscribe glossa-list” osoitteeseen majordomo@lista.tsv.fi.

Hallituksen tavoitat osoitteesta: glossa-ry@lista.tsv.fi

Glossan kotisivu: www.glossa.fi

Glossae 4 – 2008

Glossae-lehden julkaisee
Keskiajatutkimuksen seura Glossa ry.
Lehti ilmestyy neljästi vuodessa.
Materiaali seuraavaa numeroa varten
pyydetään lähettämään viim. 15.2.2009 Tuija
Ainoselle, tainonen@chass.utoronto.ca.

Perustettu vuonna 1998, 9. vuosikerta.
Toimitus ja taitto: Tuija Ainonen
Määrä: 150 kpl
Helsinki, Yliopistopaino 2008
ISSN 1455-9153

Päätoimittajan pöydältä

Näin vuoden lopuksi haluan omalta osaltanikin lähettää kiitokseni kaikille, jotka ovat auttaneet lehtemme sisällön tuottamisessa. Uuden vuoden toiveeksi toimitus esittääkin, että Glossan jäsenistö osallistuu aktiivisesti jäsenjulkaisumme parantamiseen, ja informoi tulevista ja menneistä keskiaikaan liittyvistä tapahtumista, julkaisuista, tutkimuksista ja muista relevanteista uutisista.

Tuija Ainonen, päätoimittaja

Puheenjohtajan terveiset

Hyvä Glossan jäsen!

Näin joulun alla riittää monenlaista vilskettä. Vuoden loppuun tuntuu kasaantuvan haasteita edestä ja takaa, ja adventtikynttilä palaa kummastakin päästä. Uuniin kärähtävät piparit koettelevat hyvää tahtoa, mutta onneksi kohta on joulu...

Glossan syksyn toiminta päättyy Aija-Leena Rannan keskiaikaista joulumusiikkia käsittelevään esitelmään ja glögeihin tiistaina 9.12., ja joulutauon jälkeen kevään ohjelma käynnistyy Tieteiden yössä 8.1.2009. Tervetuloa Tieteiden talolle, jossa Glossan lisäksi ohjelmaa järjestävät monet muutkin tieteelliset seurat!

Kevään tieteellinen seminaari järjestetään 22.1.2009 niin ikään Tieteiden Talolla yhteistyössä Bysantin Tutkimuksen Seuran kanssa. Helmikuussa ohjelmassa seuraa opastettu kierros Espoon kaupunginmuseon Kylä-näyttelyssä, maaliskuussa Arkea ja juhlaa –sarja jatkuu FT Hannele Klemetilän esitelmällä meren antimista keskiajan keittiössä, ja huhtikuussa FT Janne Harjula käsittelee esitelmässään keskiajan jalkinemuotia. Tuttuun tapaan tapahtumista tiedotetaan yhdistyksen webbi-sivuilla osoitteessa <http://www.glossa.fi/>, yhdistyksen sähköpostilistalla (jolle voit liittyä lähettämällä viestin ”subscribe glossa-list” osoitteeseen majordomo(at)lista.tsv.fi) sekä Glossa-tiedotuslehdessä.

Iloista joulua sinulle!

Sini Kangas

Puheenjohtaja

MIRATOR

<http://www.glossa.fi/mirator/>

Tieteessä tapahtuu

Kansalliset julkaisut:

Een Nyttigh Läkere Book. Benedictus Olain lääkärikirja vuodelta 1578. Ruotsista suomentanut Sakari Härö. Suomen Lääkäriliitto 2008.

Klemetilä, Hannele. *Keskiajan julmuus.* Atena Kustannus 2008.

Methods and the Medievalist: Current Approaches in Medieval Studies, Marko Lamberg, Jesse Keskiäho, Elina Räsänen and Olga Timofeeva with Leila Virtanen (eds). Cambridge Scholars Publishing 2008.

Uusimmat pro gradut:

Eskola, Seppo. *Käsikirjoituksista tilikirjojen kansiksi. Keskiäikaisten pergamentti-fragmenttien käyttö tilikirjojen kansilehtinä Juhanan herttuakunnassa 1556-1563.* Helsingin yliopisto, historian laitos 2008.

Ovaska, Vesa-Matti, *”pro salute ac remedio animee mee meum facio testamentum”.* *Hengelliset lahjoitukset Stralsundin porvareiden testamenteissa 1300-luvun alkupuolella (1311-1345).* Helsingin yliopisto, historian laitos 2008.

Peake-Liedes, Rose-Marie. *Kohti täydellistä hengellisyyttä. Pyhiinvaellus imitaatio-performanssina kolmen keskiaikaisen mystikkonaisen hagiografiassa.* Helsingin yliopisto, historian laitos 2008.

Walta, Ville. *Kirjallisuus, kirjat ja kirjoittaminen Naantalin luostarissa (1438-1591).* Helsingin yliopisto, historian laitos 2008.

Keskiaika keskellämme, viimeaikaisia uutisotsikoita

Suomen vanhimmat kirja-aarteet siirretään internetiin

Kansalliskirjasto aloittaa Suomen vanhimpien kirja-aarteiden siirtämisen internetiin. Suomen kirjallisen kulttuurin keskiaikaiset juuret -nimisen verkkoteoksen toteuttamisen mahdollistaa Koneen Säätiön hankkeelle myöntämä 90 000 euron apuraha. Kirjaston arkistot käsittävät yhden maailman suurimmista keskiaikaisten käsikirjoitusfragmenttien kokoelmista. Sen sisältämät yli 10 000 pergamenttilehteä ovat kaikki se, mitä keskiajalla Suomessa luetuista kirjoista on säilynyt nykyaikaan. Verkkoteosta alkavat työstää pergamenttifragmenttien asiantuntija, professori Tuomas Heikkilä ja hänen tutkimusryhmänsä. Teos julkaistaan parin vuoden päästä Kansalliskirjaston verkkosivuilla.

Katariina Mustakallio Suomen Rooman-instituutin johtajaksi

Suomen Rooman-instituutin johtajaksi 1.8.2009 alkavalle kaudelle on valittu dosentti, yliopistonlehtori Katariina Mustakallio Tampereen yliopistosta. Mustakallio on sosiaalishistorian tutkija, joka on erikoistunut naisten ja lasten asemaan antiikissa ja keskiajalla. Instituutissa hänen tutkimushankkeensa aiheena on Uskonto, lapsuus, nuoruus – sosialisatio tasavallan ajan ja keisariajan alun Roomassa.

Valoisa Keskiaika -kunniamaininta Maiju Lehmijoki-Gardnerille

Keskiajan tutkimuksen seura Glossa ry:n *Valoisa Keskiaika* -kunniamaininnan 2008 saa Helsingin yliopiston yleisen kirkkohistorian dosentti Maiju Lehmijoki-Gardner.

Kunniamaininnan avulla yhdistys haluaa kiittää yksilöä tai yhteisöä, joka on tieteellisellä toiminnallaan edistänyt keskiajan tuntemusta ja tutkimusta sekä esimerkillään innostanut uusia tahoja hakeutumaan keskiaikaa koskevan tiedon pariin. Samalla Glossa haluaa kiinnittää huomiota siihen, että keskiaika ei ole "pimeä", vaan dynaaminen ja kulttuuriltaan monimuotoinen ajanjakso. Keskiajan tuntemus luo pohjan oman aikamme poliittisten, yhteiskunnallisten ja kulttuurien määrittävien käsitysten, ristiriitojen, haasteiden ja voimavarojen ymmärtämiseksi. Valoisa Keskiaika -kunniamaininta jaettiin nyt neljättä kertaa. Aikaisempina vuosina maininnan ovat saaneet dos. Pauli Annala (Helsingin yliopisto), prof. Jukka Korpela (Joensuun yliopisto) sekä dos. Tuomas M. S. Lehtonen (Suomalaisen Kirjallisuuden Seura). Kunniakirja luovutettiin 11.10.2008 *Dies Mediaevales* -konferenssissa Tampereella.

Artikkelikutsu

Tieteellinen verkkojulkaisu Mirator (<http://www.glossa.fi/mirator>) toimittaa vuodeksi 2009 teemanumeron aiheella 'Verkostot ja kulttuurikontaktit keskiajalla'. Artikkeleita toivotaan erityisesti Tampereella 11.-12.10. järjestetyn Dies mediaevales -konferenssin ja konferenssia edeltäneen tutkijakoulutuskurssin esitelmistä. Myös aihepiiriä sivuavat muut artikkelit ovat tervetulleita.

Mirator noudattaa referee-menettelyä, eli kaikki julkaistavaksi tarjotut artikkelit lähetetään kahdelle toimituskunnan ulkopuoliselle asiantuntijalle arvioitaviksi. Arviointi on anonyymiä kumpaankin suuntaan, eli arvioija ei tiedä kirjoittajan nimeä, eikä kirjoittaja saa tietää arvioijan nimeä. Julkaisupäätökset tekee toimituskunta asiantuntijalausuntojen pohjalta.

Julkaisukielinä ovat suomi, ruotsi ja englanti, toimituskunnan harkinnan mukaan myös muut eurooppalaiset kielet. Tarkemmat kirjoittajan ohjeet ja viittauskäytäntö jota kirjoittajien toivotaan noudattavan löytyvät osoitteesta

http://www.glossa.fi/mirator/ohje_fi.html

Julkaisuun tarjottavat arviointivalmiit artikkelit pyydetään jättämään tammikuun viimeiseen päivään (31.1.2009) mennessä sähköpostin liitetiedostoina osoitteella mirator@glossa.fi

Keskiajantutkimuksellisin terveisin,
Jesse Keskiaho,
päätoimittaja, Mirator.

Valoisa Keskiaika 2008 -palkinto

Julkistamispuhe

Sini Kangas, puheenjohtaja, Glossa ry

Keskiajantutkimuksen Seura Glossa myöntää tänä iltana vuoden 2008 Valoisa Keskiaika -kunniamaininnan. Kunniamaininnan avulla yhdistys haluaa kiittää yksilöä tai yhteisöä, joka on tieteellisellä toiminnallaan edistänyt keskiajan tuntemusta ja tutkimusta sekä esimerkillään innostanut uusia tahoja hakeutumaan keskiaikaa koskevan tiedon pariin.

Samalla Glossa haluaa kiinnittää huomiota siihen, että keskiaika ei ole "pimeä", vaan dynaaminen ja kulttuuriltaan monimuotoinen ajanjakso. Keskiajan tuntemus luo pohjan oman aikamme poliittisten, yhteiskunnallisten ja kulttuurien määrittävien käsitysten, ristiriitojen, haasteiden ja voimavarojen ymmärtämiseksi.

Valoisa Keskiaika -kunniamaininta jaetaan nyt neljättä kertaa. Aikaisempina vuosina maininnan ovat saaneet dos. Pauli Annala (Helsingin yliopisto 2002), prof. Jukka Korpela (Joensuun yliopisto 2005) sekä dos. Tuomas M. S. Lehtonen (Suomalaisen Kirjallisuuden Seura 2006).

Keskiajan tutkimus on Suomessa tasaisesti kasvattanut suosiotaan viimeisen kymmenen vuoden ajan, eikä loppu häämötä. Suuntauksen alkumainingeissa vuonna 1996 perustettu Glossa on omalta osaltaan hyvä esimerkki kehityksestä. Pienestä kuppilaseurasta on kasvanut yksi aktiivisimmista Tieteellisten Seurojen Valtuuskunnan jäsenyhdistyksistä, jonka jäsenistöön ja yhteistyötahoihin kuuluu paitsi merkittävä osa maassamme toimivista aikakauden tutkijoista ja opiskelijoista, myös suuri joukko alan harrastajia.

Keskiajan nousu ei ole sattumaa, vaan sen taustalla on joukko tutkijoita ja tietokirjailijoita, joista monet ovat täällä tänään. Kunniamaininta-päätöstä edelsi vilkas keskustelu, jonka puitteissa useita nimiä nousi esille. Kukin näistä henkilöistä on omalla sarallaan tehnyt upeaa työtä suomalaisen keskiajantutkimuksen eteen, ja olisi kirkkaasti täyttänyt palkinnolle asetetut kriteerit.

* * *

Glossan ja suomalaisten keskiajantutkijoiden puolesta minulla on ilo tänään ojentaa Valoisa Keskiaika -kunniamaininta dosentti Maiju Lehmijoki-Gardnerille.

Maiju Lehmijoki-Gardner väitteli Turun yliopistossa historian oppiaineesta vuonna 1999. Väitöskirjaa *Worldly Saints Social Interaction of Dominican Penitent Women in Italy, 1200-1500* seuranneina vuosina hän on toiminut tutkijana ja opettajana mm. Helsingin yliopiston kirkkohistorian laitoksella sekä Loyola College Maryland -yliopistossa Baltimoressa sekä työskennellyt johtajana Suomen Akatemian projektissa Gendered

Practices within Medieval Mysticism, 1200-1500. Tieteellisten saavutusten ja näkyvyyden lisäksi dos. Lehmijoki-Gardnerin valintaan vaikuttivat kannustava ja innovatiivinen ote tutkijayhteisön jäsenenä ja opettajana.

Maiju Lehmijoki-Gardnerin tuotannon kulmakivet muodostuvat teoksista *Kristillinen mystiikka. Läntinen perinne antiikista uudelle ajalle* (Maiju Lehmijoki-Gardner, 2007), *Dominican Penitent Women* (Maiju Lehmijoki-Gardner ja Daniel Bornstein, 2005), *Keskiajan kirkko. Uskontoelämän muotoja läntisessä kristikunnassa* (Maiju Lehmijoki-Gardner ja Tuomas Heikkilä, 2002) sekä väitöskirjasta *Worldly Saints Social Interaction of Dominican Penitent Women in Italy, 1200-1500* (Maiju Lehmijoki-Gardner, 1999).

Tuotannossaan tutkija paneutuu laaja-alaisesti länsimaisen kristillisen perinteen aate-, kulttuuri- ja sosiaalihistoriaan. Aiheet liikkuvat keskiajan kirkon yleisesityksestä uutta nousua elävään mystiikkaan sekä luostarilaitoksen piirissä eläneiden naisten ja maallikkonaisten verkostoihin. Työssään Maiju Lehmijoki-Gardner on puolustanut keskiaikaisen hengenen elämän monipuolisuutta ja kritisoinut käsitystä keskiajan kirkollisesta kulttuurista monoliittisena yhtenäiskulttuurina.

Uusimmassa teoksessaan *Kristillinen mystiikka* Maiju Lehmijoki-Gardner osoittaa henkisen elementin pikemminkin liittäneen keskiajan ihmistä maailmaan jaetun hengellisyyden, manuaalisen työn arvostuksen ja hyödyllisyyden ihanteiden myötä, kuin erottaneen heitä siitä. Mystikon elämässä mietiskelyn, rukouksen ja kontemplaation muodostaman *vita contemplativa*n vastapainona oli pyrkimys *vita activa*n, toisten auttamiseen yhteisön hyödyllisenä jäsenenä. Molempia elämän osa-alueita yhdisti kokemus tiedon ja emotion lähteenä. Siinä missä mystikko kykeni rukouksen ja ankaran fyysisen harjoituksen avulla sulautumaan Jumalan rakastavaan läsnäoloon, saavutti hän maanpäällisen harmonian palvelemalla pyyteettömästi lähimmäisiään kättensä työllä. Henkinen ja fyysinen ponnistus, älyllinen ja elämyksellinen havainto olivat erottamattomat.

Tutkijan työssä ei aina ole helppoa hahmottaa kättensä työtä ja älyllisen ponnistelun ympäröivälle maailmalle tuottamaa hyötyä. Henkilökohtainen käsitykseni on, että Maiju Lehmijoki-Gardner on töissään ja toimissaan onnistunut yhdistämään tarpeellisuuden ja tieteellisen viljelyn tavoitteet hienolla tavalla.

Kiitospuhe

Maiju Lehmijoki-Gardner

Kunniapalkinnon ottaa vastaan yksilö, mutta sillä muistetaan myös hänen toimintansa mahdollistavia yhteisöjä. Minun osaltani ne ovat Helsingin yliopiston kirkkohistorian laitos, Baltimoren Loyola Collegen Department of Theology sekä oma perhe ja suku. *Valoisa keskiaika* -kunniamaininnasta iloisenä kiitän samalla näitä kaikkia tahoja. Kiitos myös keskiajantutkijoiden yhteisölle – kaikkien teidän yhteisestä ansiosta keskiajan tutkimus elää edelleen jo pari vuosikymmentä jatkunutta renessanssiaan, jos tämä ilmaus sallitaan. Valokeila on tänään pysähtynyt hetkeksi minuun, mutta sen lähde on keskiajan tutkijoiden myönteisessä yhteistyössä. Tämä yhteistyö on mahdollistanut muun muassa verkkojulkaisu *Miratorin*, *Glossan*, *Dies Medievalesin* sekä useita kirjaprojekteja, kuten pian ilmestyvän *Keskiajan tutkijan käsikirjan*.

Historiantutkijan kansalaishyveenä on nähdä oman aikansa taakse. Työnsä taitaessaan hän näkee keisarin uudet vaatteet sellaisina mitä ne ovat, osoittaa ylilyönnit ja jättää hetken houkutukset omaan arvoonsa. Työnsä taitaessaan hän tuntee tervettä vieraudentunnetta ajassamme, joka on synnyttänyt *reality tv*:n. Kaikki uusi ei ole historiantutkijalle tuoretta. Jopa yliopistokulttuurin viimeisimmät virtaukset saattavat tuntua ulkoavaruudesta lähetetyiltä hälyääniltä – mitä muuta portfolioit voivat olla kuin ufoja? Ajan lait tuntien historiantutkija osaa jättää pahimmat uudistusten asteroidimyrskyt omaan arvoonsa – innovaatioyliopistot ja muut älynväläykset pitävät vyöryessään hirveää jyrinää, mutta harvoin ne sentään osuvat maaliin koko voimallaan. Yleensä käy niin kuin historiassa on tapana – ääriliike synnyttää vastakohtansa, valistus viihtyy romantiikan kylkiäisenä, fundamentalismi veljeilee liberalismiin kanssa ja – luojan kiitos – viihdekulttuuri kaipaa vierelleen aitoa sivistystä.

Keskiajantutkijan erityisenä ilona ovat hänen ajankohtaiset keskustelukumppaninsa – menneisyyden kirjoitukset. Augustinuksen, *Tunnustukset*, Tuomas Kempiläisen *Kristuksen seuraamisesta*, Danten *Jumalainen näytelmä*, Chaucerin *Canterburyn tarinat* – muutamia tunnetuimpia mainitakseni. Historian tuoreista kirjoituksista löytyy parasta mahdollista syventävää opetusta myös opettamisen itsensä suhteen. Petroniuksen kaksituhatta vuotta sitten *Satyriconissa* kirjoittamat sanat tarjoavat edelleen ajankohtaisen pedagogisen ihanteen: ”Jos vain vanhemmat sallisivat nuorten opintojen edetä asteittain niin että opiskelijat kehittäisivät itseään vakavalla lukemisella, kasvattaisivat mieltään filosofian perusteilla ja sanavarojaan attikalaisella tyyllillä, maltaisivat kauan kuunnella sitä mitä haluavat jäljitellä ja uskoisivat ettei siinä mikä miellyttää keskenkasvuisia ole mitään suurenmoista – silloin nämä oppisivat hallitsemaan ylevälle puhetyylille ominaisen majesteettisen painokkuuden.”

Petroniuksen tarkoituksena on muistuttaa todellisen opin hitaasta kehittämisestä, mutta kirjallisen syventymisen rinnalla on aina oppimisen toinen ulottuvuus – elämäntavallisen mallin sisäistäminen. Oppiessamme emme sisäistä vain tietoa, vaan kärsivällisyyttä ja pitkäjänteisyyttä puolustavan elämäntavallisen. Opettajalla on tässä kesyttämässä kokonaisvaltainen vastuu. Näin totesi jo Franciscus Assisilainen neuvoessaan että hänen sääntökuntaveljiensä tärkein opettamisen muoto ei ollut saarnaaminen vaan heidän valitsemansa elämäntapa.

Löytyypä menneisyydestä jopa tukea omaan yliaktiivisuuteensa langenneelle tutkijalle ja luennoitsijalle. Itse olen usein vedonnut Teresa Avilalaisen sympaattisiin sanoihin kirjassa *Sisäinen linna*: ”Jumalani, mihin olenkaan ryhtynyt! Olen jo unohtanut, mitä olen kirjoittanut, sillä monet toimet ja huono terveys ovat panneet minut lykkäämään työn parempaan ajankohtaan. Ja koska minulla on keho muisti, kaikki menee epäjärjestykseen, enkä voi lukea kirjoittamaani uudelleen. Niinpä kaikki mitä sanon saattaakin olla aivan sekavaa; niin minusta ainakin tuntuu.” Tällaisen kuormittumisen suhteen myös Tuomas Kempiläisellä on hurmaavassa kirjassaan *Ruusutarha* oma ajankohtainen ohjeensa: ”Kun ensimmäinen tai kolmas rukoushetki on päättynyt, yritä pidättäytyä liioista puheista ja kulkemisesta. Riennä sen sijaan kammioosi niin nopeasti kuin voit ja ryhdy johonkin hyvään harjoitukseen, johon voit omistautua koko päiväksi.” Jokainen tutkija tietää, että tie kahvihuoneesta oman työpöydän ääreen saattaa joskus kestää tunteja, erityisesti jos vielä ennen varsinaisen työn alkamista eksyy sähköpostien virtuaaliseen metsään.

Vanhojen tuoreiden tekstien parissa viihtyvänä olen erityisesti iloinnut siitä, että suomalaisessa yliopisto-opetuksessa opetetaan entistä enemmän lähteiden ja lähtenäytteiden avulla. Suomenkieliset käännökset vanhoista teksteistä ovat luento-opetuksen ja siteeraamisen kannalta erityisen tärkeitä – tästä nöyrä erityiskiitos historiallisten tekstien kääntäjille, joista suurin osa tekee työnsä innostuksen nälkäpalkalla. Myös kouluopetuksessa lähdelähtöinen pedagogiikka ja tekstien analyysi on saanut tilaa, mutta tämän kulttuurin vakiinnuttamisessa oppikirjojen kirjoittajilla ja uuden sukupolven opettajilla on vielä paljon työtä tehtävänä. Tutkijoiden, luennoitsijoiden ja opettajien tulkinnat ovat aina välttämättä yleistyksiä ja sidoksissa heidän valitsemiinsa painotuksiinsa – historian tutkimuksen kasvualustana ei ole vain objektiivinen havainnointi, mitä sillä sitten tarkoitetaan, vaan myös retoriikan multa. Tästä syystä alkuperäisteksteille itselleen on annettava tilaa kaikessa historiaan keskittyvässä opetuksessa.

Tekstilähtöisyyteen liittyen haluaisinkin tehdä aloitteen Glossalle ja keskiajantutkimusta koordinoiville laitoksille. Emmekö voisi ryhtyä kääntämään keskiajan tekstejä kreikkaa ja latinaa opiskelevien oppilasryhmien kanssa? Historiaa ja klassisia kieliä opiskelevat oppilaat saisivat näistä opintopisteensä sekä kääntämisen elävää kokemusta. Luennoitsija tarjoisi asiantuntemuksensa, tarpeellisen taustoituksen ja varmistaisi myös julkaisukanavan. Voisin itse ryhtyä vaikka Pyhän Benedictuksen sääntöä kääntävän oppilaskurssin suojeluspyhimykseksi, tai taustapirukseksi, miten vain haluatte.

Menneisyyttä kunnioittava historiantutkija ei palvo patsaita tai monumentteja. Hän ei

pönkitä historian kivijalalla nykyajan aatteellisia hankkeita, kuten Euroopan unionin ideaa. Jaroslav Pelikanin eräissä haastattelussa mainitsema ajatus tiivistää osuvasti elävän tradition ja kuolleen traditionalismin välisen eron: ”Tradition is the living faith of the dead; traditionalism is the dead faith of the living.” Teoillaan, kirjoituksillaan ja opetuksellaan elävää traditiota kunnioittava tutkija muistuttaa elämän rikkaudesta ja monipuolisuudesta. Sitä nykyhetken keskittyvä arkinen ajattelu ei välttämättä tavoita.

Koulujen levottomilla tunneilla tai apurahataiston amfiteattereilla tämän velvollisuuden täyttäminen vertautunee välillä marttyyriin epäkiitolliseen osaan. Myös tähän tuskaan löytyisi monenlaista lohdutusta menneisyydestä, eliväthän lähes kaikki historian parhaat ajattelijat köyhyydessä, mesenaattiansa lyhyessä liekanarussa tai, pahimmillaan, omien oppilaidensa palkollisina. Riittääköön nyt kuitenkin vain se muistutus, että *Dies mediaevalis* kaltaiset *conviviumit* lohduttaisivat menneisyydenkin oppineita. Erityistä iloa tuotti myös se, joka meilläkin on nyt edessä – *cum-panis* -yhteys, hyvän aterian ja keskustelun tukema kumppanuus. Tällainen yhteisen aterioinnin miellyttävä mahdollisuus saisi jo Mona Lisankin hymyn leviämään! Nostakaamme siis maljamme historian yli kantautuvalle ja keskuudessamme elävälle sanojen iloiselle sorinalle!

Kiitospuheessa lainatut teokset:

Petronius Arbiter, *Satyricon*. Suom. ja selitykset Pekka Tuomisto. Tammi, Helsinki 2003 (s. 12–13).

Teresa Avilalainen, *Sisäinen linna*. Suomennos ja selitykset Seppo A. Teinonen. Johdanto Maiju Lehmijoki-Gardner. Helsinki: Kirjapaja 2007, 2. painos (s. 74).

Tuomas Kempiläinen, *Ruusutarha. Valittuja kirjoituksia*. Suom. Seppo A. Teinonen. Helsinki: Kirjaneliö 1985 (s. 82).

TAVATTOMASTI TIETOA TAVALLISISTA TALONPOJISTA — SUOMEN
KESKIAIKAISTEN KYLÄTONTTIEN ARKEOLOGISTA TUTKIMUSHISTORIAA
JA LÄHITULEVAISUUTTA

Mervi Suhonen

Retkille keskiaikaisiin kyliin

Glossan helmikuun kuukausikokous on retki keskiaikaiseen kylään. Matka sinne on Tieteiden talolta lyhyempi kuin se olisi Kruunuhaasta yhteenkään nykyajan kylään. Näyttely **Kylä – elämää Itämeren rannalla** on avoinna 550-vuotiaan Espoon kaupunginmuseossa, Tapiolan WeeGee-talossa (www.espoonkaupunginmuseo.fi).

Kukapa eläisi lähempänä keskiaikaa kuin viljelijä, joka kyntää samoja peltoja kuin saman kylän asukkaat kuusi vuosisataa sitten! Tuntuma historiaan on ruohonjuuritasoakin syvempi. Pääkaupunkiseudulla keskiaika on läsnä lukuisina kaupunginosien ja katujen niminä (Kepsu 2005). Mutta mistä asutushistoria täällä kaivettaisiin esiin, kun peltomaisemia on enää pieninä laikkuina?

Espoossa arkeologien ei ole tarvinnut mennä merta edemmäs kalaan. Mankbyn keskiaikainen kylätontti sijaitsee muutaman virstan päässä Espoon keskiaikaisesta harmaakivikirkosta Näyttelyssä se on sananmukaisesti tarjottimella, pienoismallina pikkuisine taloineen ja lehmineen. Mutta keskiajan kyläksi se ei ollut pieni vaan päinvastoin kasvoi ja voi hyvin: taloja oli vähintään kahdeksan.

Itämeren rannalla, Espoon Hanasaarella järjestettiin syyskuussa 2008 Suomen ensimmäinen keskiajan kyliä pohtinut tieteellinen seminaari **Landsbygd på medeltiden - Keskiajan maaseutu**. Etelä-Ruotsista terveiset toi kyläarkeologiasta vastikään väitellyt Katalin Schmidt Sabo (Riksantikvarieämbetet) (Schmidt Sabo 2001; 2005; Haggrén 2007). Pohjoissuunnassa katsaus ulottui lähes Jäämerelle asti (FT Petri Halinen; koko seminaariohjelma Suomen keskiajan arkeologian seuran sivuilla <http://org.utu.fi/muut/skas> > linkki: Tapahtunutta).

Keskiajan maaseudun tutkimuksesta on viime vuosina tullut Suomen arkeologiassa lähes muotia. Kylätonttikaivaukset ovat myös arkeologiasta innostuneen suuren yleisön suosiossa. Arkeologit ovat puretuneet taannoiseen kyläelämään yhdessä paikallisten asukkaiden kanssa yleisökaivauksina mm. Hangon Gunnarsängenillä (Jansson 2005; Vårt maritima arv 2005). Vuosaaren satamaliikenteen alta osittain pelastuskaivetun Gubbäckan kylän kohdalla tutkimuksia on jatkanut Vantaan historiaseura, jolla oli jo aiempaakin kaivauskokemusta Helsingin pitäjän kirkkomaalta (Suhonen 2003; 2005; Koivisto 2008).

Mankby on ensimmäinen Suomessa arkeologisesti tutkittu keskiaikainen kylä, josta on tehty oma monografia. Yli 100-sivuinen julkaisu **Kylä – keskiaikaa Itämeren rannalla (Byn – medeltid vid Östersjöns stränder)** on monipuolinen, helppolukuinen ja samalla jäməkästi tieteellinen artikkelikokoelma Euroopan, Itämeren ja Espoon keskiaikaisesta historiasta. Vantaan kaivaustuloksia saadaan joulumarkkinoille ensi vuonna – kaupungin historiateossarjan keskiaikaosaa odotellessa (Koivisto 2008).

Keskiajan kylien portit avautuivat arkeologeille vasta äskettäin

Mankbyn keskiaikainen kylänpaikka painui kulttuurikerrokseksi maan alle jo joskus Vaasa-ajalla ja lymyi salaperäisessä hiljaisuudessaan kesään 2004 asti. Aivan Suuren rantatien varressa, kohti keskiaikaista merenrantaa jyrkästi viettävällä rinteellä kylälämä lakkasi, kun Kustaa Vaasa perusti viereen kuninkaankartanon, kyläläiset myivät maansa ja muuttivat pois. Kivinen mäki ei kuitenkaan ollut otollisinta mahdollista viljelysmaata kuninkaankartanolle, ja uudemmille viljelymenetelmille se ei soveltuisi ensinkään. Talonpohjat, tiet ja keskiaikaiset peltosarat säästyivät kyntämiseltä ja muilta myllerryksiltä, ja nyt tarjolla on ainutlaatuisen upeana säilynyt tutkimuskaivausaineisto.

Suomalaisilta arkeologeilta maaseudun keskiaika pysyi pitkään lähes piilossa muuallakin lukuun ottamatta niitä harvoja ympäristöjä, joita hallitsee keskiaikainen kirkko tai linnoitus. Keskiajan maaseudun tutkimus lähti Suomessa vauhtiin 1990-luvun puolivälissä, kun joukko vihmeriä arkeologian opiskelijoita kiinnostui ensin kartanoista ja sitten jalkautui Uudenmaan kynnöspelloille poimimaan esineitä (Perniö – Kuninkaan ja kartanoiden pitäjä 1999; <http://www.helsinki.fi/arkeologia/mark/>; Rosendahl 2004; Ahl 2006). Muutaman koekaivauksen jälkeen keskiajan maalaistalojen etsijöille kävi kuin sienestäjille: löydät ensimmäisen, huomaat toisenkin ja kas, niitähän on vaikka kuinka paljon!

Suomen keskiajan arkeologian seuran lehden 2000-luvun monet artikkelit osoittavat, että tuhannet kylätontit aivan varmasti odottavat löytäjänsä (Andersson 2000; Haggrén 2002a; 2002b; 2005a; Haggrén et al 2003, Rosendahl 2006). Näin on koko sillä eteläsuomalaisella peltoviljelyalueella, jonka viimeistään Vaasa-ajan alun verotustiedoista tiedämme kohtalaisen tiheästi asutetuksi (mm. Lähdesmäki 2003). Nyt, kun maastoarkeologien silmä on herkistynyt tunnistamaan tämänikäisen kulttuuriperinnön, aineisto karttuu pitkin harppauksin – tulevaisuudessa yhä enemmän myös Itä- ja Pohjois-Suomessa.

Mankbystä on vuoden 2005 asuntomessualueelle Kauklahteen vain kivenheiton matka, mutta keskiaikaisen kylätontin paikalle ei kukaan ole suunnitellut taloja, sillä rinteiden alapuolella jyrisee Kehä III. Uudisrakennushankkeiden vuoksi arkeologisia kaivauksia ei olisi tarvittu. Espoossa oli kuitenkin aloitettu keskiajan järjestelmällinen kartoittaminen jo 1990-luvulla (Lindholm 1999; 2003). Kesällä 2003 Kauklahteen seutu oli osoittautunut arkeologisesti herkulliseksi informaatiolähteeksi, kun nykyisen uuden seurakuntatalon kohdalla oli paljastunut asuinrakennusten pohjia ja hautoja (Haggren 2003; 2005b). Kun Espoonkartanon ympäristössä sitten tehtiin kulttuuriympäristön inventointi, rohkea uteliaisuus houkutteli arkeologit peltomaisemista myös epätyypillisemmille paikoille. Mankbyn kylätontin kohdalla näkyvien rakenteiden kohdalla harjaantuneet arkeologin silmät porautuivat pintaa syvemmälle.

Sinne siis! Espoon kaupunginmuseo ansaitsee suuren arvostuksen siitä tuesta, mitä Helsingin yliopiston arkeologian oppiaineen tutkijoiden ja opiskelijoiden työ on kaivauskeskinä ja talvisina aineistontutkimuskuukausina nauttinut. Keskiaikaiselta kylätontilta löytyy usein uuninpohjia ja muita rakennusten jäänteitä sekä lähes aina vähintään keramiikkaa, lasia ja metalliesineitä. Mankbyn tunnusesine on ristikuvioinen pyöreä riipus kesän 2007 kaivauksilta. Vuoden 2008 paraatiloitöihin kuuluu kantasormus, johon liittyy se erityinen ilo, että löytäjä oli espoolainen koululainen.

Museo on kutsunut juhluvuottaan viettävän kaupungin asukkaat mukaan kaivauksille tutustumaan kulttuurimaahan ja kotiseutuhistoriaan.

Suomenlahden rantakylistä suureen maailmaan

Kylä – keskiaikaa meren rannalla kertoo paljon muustakin kuin kylistä. Pienoismallissa espoolaiset rakentavat itselleen kivikirkkoa ja arkeologinen esineistö kuljettaa kävijän merentakaisiin satamiin. Eräät esineistä on lainattu Turusta, Suomen keskiajan kaupunkiarkeologian ehdottomasta aarreatasta. Hansalaivat ovat tuoneet vitriineihin nähtävää myös Virosta, Ruotsista ja Tanskasta.

Ajankohtaisia keskiajan tutkimuksen maalaishelmiä Suomenlahden pohjoisrannalla ovat esimerkiksi. Mikael Agricolan kotikylä Pernaja, jonne Glossa teki retken keväällä 2007, sekä Inkoo, josta kuulimme kuukausikokouksessa keväällä 2008 (Palm & Pellinen 2002; www.pernaja.fi > Agricola-projekti; Alenius et al. 2004; Haggrén et al 2007). Länsi-Uudellamaalla työt jatkuvat ensi vuonna yhtenä Helsingin yliopiston arkeologian oppiaineen kärkihankkeista. Rahoituspäätöksellään Suomen Akatemiakin on todennut, että Asutus ja elinkeinot meren äärellä 500 eKr – 1700 jKr (Bosättning och ekonomier vid havet 500 fKr – 1700 eKr) on tärkeä, sekä kaksikielisesti kotimainen että monella tavalla monikulttuurinen syventävien jatkotutkimusten aihe.

Myös mm. Kymenlaaksosta on löydetty inventoinneissa kohteita, joissa esiin saattaa tulla lisää kyläelämää, jos tarkemman tutkimuksen tarve ajankohtaistuu (Enqvist et al 2008). Raaseporin linnanmalmin uusimmat tutkimustulokset kaikuvat yli Itämeren elokuussa 2009, kun suomalaiset isännöivät Castella maris Baltici –kokousta (<http://www.raseborg.org/allatiders/>; Castella-seminaarin alustava ohjelma ja CFP: <http://www.muuritutkimus.com/castella2009>). Myös Karjalasta kajahtaa: Hiitolan Kylänlahden kalmiston löydöille on tieteenhistoriassa vastineita viimeksi 1800-luvun lopun kaivauksista kultaisessa Karjalassa (Belsky & Laakso 2008; Laakso 2008; Schvindt 1892).

WeeGee-talon keskiaikanäyttely kutsuu keskiaikaisen Itämeren aurinkoon kaikki ikäpolvet päiväkotilaisista alkaen. Juhlavuoden aikana on saatu arvokasta kokemusta siitä, miten raikkaat museopedagogiset ideat ovat toimineet. Glossa ry:n retki-iltana oppaanamme on museolehtori Ulrika Rosendahl. Jatkossa Mankbyhyn visioidaan kulttuuripolkua, jossa tietotaulut terästävät maallikonkin silmät näkemään keskiajan maiseman.

Tervetuloa keskiaikaisen kylän vieraiksi!

LÄHTEET

Esitelmät

Belskij, S.V. & Laakso, Ville 2008. Rezul'taty arheologitšeskogo izyštenija mogil'nika Kylälahti Kalmistomäki XIV-XV vekov v Severo-Zapadnom Priladož'e v 2006-2007 gg. IV Tverskaja (meždynarodnaja) arheologitšeskaja konferentsija 27.3.2008.

Enqvist, Johanna, Vuoristo, Katja & Lagerstedt, John 2008. Museovirasto. Pohjois-Kymenlaakson inventointi. Kesän arkeologisten kenttätöiden esittelytilaisuus, Kansallismuseo 28.11.2008.

Koivisto, Andreas 2008. Vantaan kaupungin museo. Vantaan Gubbackan keskiaikaisen kylätontin vuoden 2008 tutkimukset. Kesän arkeologisten kenttätöiden esittelytilaisuus, Kansallismuseo 28.11.2008.

Laakso, Ville 2008. Turun yliopisto. Kalmistotutkimukset Hiitolassa luovutetussa Karjalassa. Kesän arkeologisten kenttätöiden esittelytilaisuus, Kansallismuseo 27.11.2008.

Kirjallisuutta

Ahl, Eva 2006. MARK-projektet – MARK-projekti. Från studiecirkel till projekt – en översikt. SKAS 4/2006.

Alenius, Teija, Haggrén, Georg, Jansson, Henrik & Miettinen, Arto 2004. Ulkosaariston asutuksesta autiokyläksi – Inkoon Ors poikkiteollisenä tutkimuskohteena. SKAS 1/2004.

Andersson, Hans 2000. Medeltidsarkeologisk landsbygdforskning i Sverige – reflexioner kring utvecklingen av ett nygammalt forskningsområde. SKAS 2/2000.

Haggrén, Georg 2002a. Kadonnut keskiaika? Maaseudun esinekulttuuri keskiajan näkökulmasta.

Haggrén, Georg 2002b. Gillobacka, Kurtby ja Konungsböle – Uudenmaan kadotettua keskiaikaa. SKAS 2/2002.

Haggrén, Georg 2003. Tulevia kenttätutkimuksia – Espoon Kaukalahden keskiaikainen kylätontti. SKAS 1/2003.

Haggrén, Georg, Jansson, Henrik & Pihlman, Aki 2003. Snappertunan Kullåkersbacken – Unohtunut tutkimuskohde unohdetulla alueella. Muinaistutkija 3/2003.

Haggrén, Georg 2005a. Kylä- ja kartanotontit asutushistoriallisina muinaisjäännöksinä. SKAS 2/2005.

Haggrén, Georg 2005b. Mankby ja Espoby – kaksi arvokasta kylätonttia Espoossa. SKAS 3/2005.

Haggrén, Georg, Jansson, Henrik & Knuutinen, Tarja 2007. Inkoon Storböle – Keskiaikainen autiotontti Länsi-Uudenmaan saaristossa. SKAS 3/2007.

Haggrén, Georg 2007. Kuka tarvitsi kylää? SKAS 4/2007.

Kepsu, Saulo 2005. Uuteen maahan. Helsingin ja Vantaan vanha asutus ja nimistö. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 1027

Jansson, Henrik 2004. Historiallisen ajan arkeologiaa Suomen eteläkärjessä. Hangon Gunnarsängenin tutkimuksen vuosina 2003 ja 2004. SKAS 4/2004.

Jansson, Henrik 2005. Det nyländska maritima landskapet i fokus. Arkeologia NYT! Arkeologi NU! <http://koti.mbnet.fi/arkeonyt/>

Kylä – keskiaikaa Itämeren rannalla 2008.. Espoon kaupunginmuseon tutkimuksia 10

Lindholm, Dan 1999. Välähdyksiä keskiajasta – glimtar ur medeltiden. Espoon kaupunginmuseon tutkimuksia 6.

Lindholm, Dan 2003. Espoon kaupunginmuseon keskiaikaiset kylätontit –projekti: tulokset, ongelmat ja tulevaisuus. SKAS 2/2003.

Lähdesmäki, Ulla 2003. Historialliset muinaisjäännökset Pirkanmaan kartalle. SKAS 4/2003.

Palm, Jukka & Pellinen, Hanna-Maria 2002. Historiallisen ajan maaseutuarkeologiaa Pernajassa. Muinaistutkija 3/2002.

Perniö – kuninkaan ja kartanoiden pitäjä. Helsingin yliopiston taidehistorian laitoksen julkaisuja 4. Toim. Marianna Niukkanen.

Rosendahl, Ulrika 2004. Landsbygdshosättning i fokus – bytomt utgrävd i Pernå. SKAS 3/2004.

Rosendahl, Ulrika 2006. Att gräva tomtmark. Utgångspunkter för ett arkeologiskt projekt på en medeltida bytomt. SKAS 4/2006.

Schmidt Sabo, Katalin 2001. Vem behöver en by? Kyrkheddinge, struktur och strategi under tusen år. Riksantikvarieämbetet, arkeologiska undersökningar, skrifter 67.

Schmidt Sabo, Katalin 2005. Den medeltida byns sociala dimensioner. Riksantikvarieämbetet, arkeologiska

undersökningar, skrifter 67.

Schvindt, Theodor 1892. Tietoja Karjalan rautakaudesta ja sitä seuraavilta ajoilta Käkisalmen kihlakunnan alalta saatujen löytöjen mukaan. Helsinki.

Suhonen, Veli-Pekka 2003. Tulevia kenttätutkimuksia – Vantaan Länsisalmen Gubbackan autiotontti. SKAS 1/2003.

Suhonen, Veli-Pekka 2005. Vantaan Länsisalmen Gubbackan autoituneen kylätontin arkeologiset tutkimukset. Helsingin pitäjä 2005. Helsingin pitäjän kotiseutuyhdistyksen vuosijulkaisu.

Vårt maritima arv --- Merellinen perintömme (CD-rom). Helsingfors 2005.

Kirjoittaja on arkeologi ja Glossa ry:n hallituksen jäsen.

Ruusun nimi, Rovaniemen teatteri, syksy 2008 ja kevät 2009

Rovaniemen teatteri esittää tänä talvena Umberto Econ *Ruusun nimen* näytelmäsovituksena. *Ruusun nimi* sijoittuu 1300-alkuun Italian Alpeilla sijaitsevaan anonyymiin benediktiiniläisluostariin, jonne on kokoontunut edustava joukko oppineita neuvottelemaan kirkollisen vallan luonteesta. Kirja oli 1980-luvun suuria lukuromaaneja. Se teki Ecosta, semiootikosta ja kirjallisuustieteilijästä, best seller -kirjailijan, ja se oli kenties voimakkain yksittäinen yllyke monivivahteiselle, kansainväliselle keskiajan innostukselle, joka on kantanut näihin päiviin saakka.

Econ romaani nivoo taitavasti yhteen monia keskiajan historian tärkeimpiä teemoja – sekä kirjoittajalleen uskolliseen tapaan lainailee samanaikaisesti modernista kirjallisuudesta ja filosofiasta. Aiheita ovat köyhyyskiista, nominalismi, uia moderna, inkvisitio, aristotelismi, benediktiiniläinen ja fransiskaaninen maailmankuva sekä lopulta siirtyminen moderniin. Kerroksisuus on pikemmin kuorrutusta kuin ydin. Moni-ilmeisen julkisivun taustalla kulkee toimiva tarina, joka pitää kokonaisuutta pystyssä. Pohjimmiltaan *Ruusun nimi* on näet murhamysteeri, joka palautuu Doyleen, mitä tietenkin päähenkilöiden nimet William Baskerville ja Adson alleviivaavat. Ecolla on kyky taluttaa lukijaa kuin pässiä narusta: yllättävät käänteet seuraavat toisiaan ja loppuratkaisu on aidosti odottamaton.

Kun Hollywood käänsi vuonna 1986 kirjan elokuvaksi, jäljelle jäi lähinnä murhamysteeri. Rovaniemen teatteri osoittaa, että ainakin näyttämöllä pystytään paljon parempaan. Se mikä näytelmäsovituksessa pistää silmään, on aatehistoriallisten teemojen välittyminen katsojalle pitkälti sellaisina millaisina ne esiintyvät romaanissa. Näytelmäsovitus seuraakin romaania varsin tarkasti, pitkälti vuorosanoja myöten. Tämä

ei heikennä saavutuksen arvoa, päinvastoin. Käsikirjoittaja Lauri Siparia pitää nimenomaan ylistää siitä, kuinka hänen on onnistunut suitsia tiiliskiven paksuinen romaani näyttämölle ilman että moni-ilmeinen fasadi latistuisi.

Teatterisovitus ei kuitenkaan ansaitse pelkästään ylistystä. Vaikka päähenkilöt, erityisesti Markku Kōngäs William Baskervillenä, ovat onnistuneita, kaikki näyttelijät eivät tavoita roolihenkilöitään. Nuorten näyttelijöiden on vaikea viedä läpi lukuisia kaksoisrooleja, etenkin vanhempien munkkien osia. Tulos on useimmiten epäuskottava. Negatiivisen maininnan ansaitsee Adsonin rakastelukohtaus, joka kääntyy tahattomaksi farssiksi. Seikka on erityisen valitettava, koska Eco lataa kohtaukseen psykologisia ja henkisiä funktioita, jotka paljastuvat vasta kirjan ja näytelmän päättävässä monologiassa. Tosin on kyseenalaista, onnistuiko Ecokaan kiinnittämään rakkaustarinan avulla aitoa lihaa roolihenkilönsä luihin.

Kriittisistä huomioistaan huolimatta tämä katsoja nautti esityksestä ja niin näytti tekevän myös muu yleisö. Samoin kuin kirjassa, juoni veti näyttämöllä ja piti otteessaan katsomossa. Noin kolmen tunnin mittainen esitys ei ollut puuduttava missään vaiheessa, mikä on jo sinänsä saavutus.

Keskiajan tutkijan näkökulmasta kiinnostavinta Rovaniemen teatterin *Ruusun nimessä* on tietenkin näytelmästä heijastuva keskiajan reseptio. Tämä tuo mieleeni viime vuosikymmeneltä anekdootin, jonka mukaan professori Matti Klinge olisi sanonut, että Suomessa on noin kymmenen henkilöä, joilla on kyky ymmärtää *Ruusun nimen* eri tasoja. Professorin sanat osuivat epäilemättä maaliinsa myös teoksen keskiaikaan liittyvien kerrostumien kohdalla. Suomalaisen keskiajan tutkimuksen traditio oli katkennut Helsingissä ja muuallakin vuosikausiksi, milloin aikakaudesta julkaistut tutkimukset olivat poikkeustapauksia. Nyt tilanne on huomattavasti valoisampi. Keskiaikaa käsitteleviä väitöskirjoja tuotetaan säännöllisesti ja moni keskiajan tutkija on myös löytänyt itsensä yliopistovirasta. Työskentely aikakauden parissa on johtanut myös useisiin populaarijulkaisuihin, jotka ovat levittäneet tietoja ja särkeet myyttejä lukevan sivistyneistön keskuudessa. Rovaniemen teatterin *Ruusun nimi* on erinomainen osoitus tästä. Vaikka teatterikappaleen funktio ei – onneksemme – ole didaktinen, sen onnistuu välittää aikakaudesta dramaattinen kuva, jota katsellessa tutkijankaan ei tarvitse irvistellä.

Samu Niskanen
HY, Historian lts, Kirjat murroksessa

DANTE AND TRANSGRESSION

The Fourth Interdisciplinary Conference of the Nordic Dante Network

Tampere, Finland, August 20-22, 2009

Abstract deadline: 31 December 2008

Conference language: English

Keynote address:

Prof. William Franke (Vanderbilt University),
Language and Transcendence in Dante's Paradiso

Inspired by Dante Alighieri's (1265-1321) poetic imagination, the Fourth International Conference of the Nordic Dante Network will focus on ways of transgressing literary, philosophical, linguistic, moral and other rules. Dante may be understood in the sense of both Dante the Medieval Poet - including the earlier traditions that shaped his work - and Dante the Classic, as viewed through later reception, art and culture. We welcome abstracts on all topics and from all disciplines. Especially encouraged are papers addressing the following themes:

Confluence and conflicts between

- virtue and vice in fact and fiction
- literature, philosophy, (negative) theology
- medieval, modern and postmodern Dante
- art and politics (exilic imagination)
- poetics and rhetoric
- Latin and vernacular in medieval literature and/or Dante's oeuvre

All papers are presented in plenary sessions which means that a limited number of proposals can be accepted. (Apart from the keynote speaker, the participants are responsible for their costs of travel and accommodation. The conference fee will be kept as low as possible.)

The abstracts (max. 400 words, in English) should be e-mailed to paivi.mehtonen@uta.fi by **31 December 2008**. Welcome!

Organiser, on behalf of the Nordic Dante Network:

Päivi Mehtonen (Academy Research Fellow, Adjunct Professor) paivi.mehtonen@uta.fi

In collaboration with:

Glossa: the Society for Medieval Studies in Finland

Trivium: Tampere Centre for Classical, Medieval and Renaissance Studies

Department of Literature and the Arts, University of Tampere

Alfred Kordelin Foundation

Passages from Antiquity to the Middle Ages IV

Tampere, Finland, August 20-22, 2009, International Conference

Organized by: Trivium Centre for Classical, Medieval and Renaissance Studies, Department of History and Philosophy, University of Tampere in collaboration with the Finnish Historical Society and the Classical Association of Finland.

Abstract deadline: November 1st, 2008

The fourth international Passages conference focuses on religion in its social context. Religion is seen as an active, ongoing process involving society and community. We welcome papers which focus on different religious acts and actors - communities, families or individuals - and with sensitive approach to social differences: gender, age and status. Important themes in the conference are the differences and similarities between elite culture and popular religion in Classical and Medieval society.

The conference aims at broad coverage not only chronologically but also geographically and disciplinary (all branches of Classical and Medieval Studies). We strongly encourage contributions from a comparative and/or interdisciplinary perspective.

The conference will concentrate on:

- Religious rituals in everyday life
- Writing and reading religion vs. oral religious culture
- Devotional groups and their functions in society
- Official and nonofficial religious practices and practitioners
- Gendered participation
- Forms of devoted life: e.g. living as a devoted child/man/woman/couple
- Sacrifice and self sacrifice

A one-page abstract (setting out thesis and conclusions and containing name, academic affiliation, postal adress, e-mail) should be submitted preferably by mail-attachment to the conference secretary, passages@uta.fi, or to the address below. The deadline for abstracts is November 1st 2008, decisions on the acceptance of papers will be made in December 2008. Presentation of conference papers preferably in English, although papers in other major scientific languages are accepted if provided with English summary or translation. Registration fee for all those attending or participating: 60 € (post-graduate students: 30 €). For further information, please contact passages@uta.fi or visit www.uta.fi/trivium/ (see there also for information on previous Passages-conferences).

On behalf of the Organizing Committee

Prof. Christian Krötzl & Assoc.Prof. Katariina Mustakallio
Department of History and Philosophy
FIN - 33014 University of Tampere, Finland

TULEVAA OHJELMAA:

Glossan kevään 2009 ohjelmaa

8.1. Tieteiden yö: Glossalla oma pöytä, tervetuloa kuuntelemaan tietoisukuja, maistelemaan antimia, tutustumaan toimintaan ja kuuntelemaan keskiaikaista musiikkia.

22.1. Glossan ja Bysantin Tutkimuksen Seuran yhteisseminaari. Seminaarissa esitelmöivät Pauli Annala, Mika Hakkarainen, Gunnar af Hällström, Jesse Keskiaho ja Juho Wilskman

12.2. Vierailu Espoon kaupunginmuseon *Kylä*-näyttelyyn. Ks. lehdessä yllä oleva vierailun alustus.

Maalis- ja huhtikuu Kuukausikokoukset esitelmöimiseen, seuraa tiedotusta internetsivustollamme

25.-28.6. Glossa näkyy ja kuuluu myös Turun keskiaikamarkkinoilla.

Tieteiden yö 8.1.2009

Tieteiden Talo, Sali 312

Keskiajan kulkuja (Keskiajan tutkimuksen seura Glossa)

19.00 FM Ilkka Leskelä (Helsingin yliopisto):

Turkiksista tervaan – Itämeren kaupankäynnin muutoksesta keskiajalla

19.30 FM Mervi Suhonen (Helsingin yliopisto / Turun yliopisto):

Esineiden ja kulttuurien evoluutio? Arkeologien ajatuksia ennen ja nyt

Tervetuloa tutustumaan Glossan infopöytään, maistelemaan pipareita ja kuuntelemaan Sibeliuslukion lauluryhmän esittämää gregoriaanista laulua.

KONFERENSSIT:

7. – 10.5.2009	<i>International Congress on Medieval Studies, Kalamazoo MI, USA</i>
13. – 6.7.2009	<i>International Medieval Congress, Leeds, UK</i>
20. – 22.8.2009	<i>Dante and Transgression, Tampere</i>
20. – 22.8.2009	<i>Passages from Antiquity to Middle Ages IV, Tampere</i>

Sisältö:

Glossa-info	2
Päätoimittajan pöydältä	2
Puheenjohtajan tervehdys	3
Tieteessä tapahtuu	4
Keskiaika keskellämme	4
Valoisa Keskiaika 2008, <i>Kangas</i> , Sini: Julkistamispuhe	6
<i>Lehmijoki-Gardner</i> , Maiju: Kiitospuhe	8
<i>Suhonen</i> , Mervi: Tavattomasti tietoa tavallisista talonpojista	11
<i>Niskanen</i> , Samu: Ruusun nimi, Rovaniemen teatteri, syksy 2008 ja kevät 2009	15
CFP: Dante and Transgression	17
Passages from Antiquity to the Middle Ages IV	18
Tulevaa ohjelmaa	19